



**YASHIL IQTISODIYOT - ENERGETIK INQILOB VA  
BARQAROR RIVOJLANISH YO'LLARI**

**Samatova Fotima Otabekovna**

texnologik ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

**Mirzakulova Risola Musurmonkulovna**

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvichisi

**Annotatsiya** Ushbu maqolada yashil iqtisodiyot konsepsiyasining mazmun-mohiyati, uning barqaror rivojlanishdagi o'rni hamda energetik inqilob orqali iqtisodiy-ijtimoiy jarayonlarga ta'siri tahlil etilgan. Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda ekologik toza energiya manbalaridan foydalanish, resurslardan samarali foydalanish va atrof-muhit muhofazasining ahamiyati ochib beriladi. Tadqiqotda zamonaviy energetika texnologiyalari, global iqlim o'zgarishlari va iqtisodiy siyosat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ko'rsatib o'tilgan.

**Kalit so'zlar:** yashil energiya, gidroelektr, inovatsiya, eko tizim, bioxilma xillik, ijtimoiy inklyuzivlik

Bugungi globallashuv davrida ekologik muammolar, iqlim o'zgarishlari va tabiiy resurslarning cheklangani insoniyatni yangi iqtisodiy model – yashil iqtisodiyot sari yetaklamoda. An'anaviy iqtisodiy yondashuvlar ekologik tizimlarni izdan chiqarar ekan, barqaror rivojlanish uchun ekologik va iqtisodiy manfaatlar muvozanatini ta'minlovchi yechimlar zarur bo'lmoqda. Energetik inqilob — qayta tiklanuvchi energiya manbalarining keng joriy etilishi — bu boradagi muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Mazkur maqolada yashil iqtisodiyot va energetik inqilob o'rtasidagi o'zaro aloqalar hamda ular orqali barqaror rivojlanishga erishish yo'llari chuqur tahlil qilinadi. Tizimli tahlil — yashil iqtisodiyot tarkibiy qismlarining o'zaro bog'liqligi o'rganildi. Tarixiy yondashuv — yashil iqtisodiyot va energetik siyosatning rivojlanish bosqichlari tahlil qilindi. Komparativ tahlil — turli mamlakatlarda yashil iqtisodiyot siyosati solishtirildi. Empirik ma'lumotlar — Xalqaro energetika agentligi, BMT, Jahon banki va boshqa ishonchli manbalar statistikasi asosida natijalar ko'rsatildi. Model asosida tahlil — yashil iqtisodiyotni joriy qilishning potensial iqtisodiy ta'siri modellashtirildi. Yashil iqtisodiyot – bu iqtisodiy faoliyatning ijtimoiy va ekologik barqarorligini ta'minlovchi tizim bo'lib, u tabiiy resurslardan oqilona foydalanishni, chiqindilarni kamaytirishni, yashil texnologiyalarni joriy etishni nazarda tutadi. Energetik inqilob – bu an'anaviy yoqilg'ilardan voz kechib, quyosh, shamol, bioenergiya kabi toza manbalarga o'tishni anglatadi. Bu o'zgarish energiya





xavfsizligini oshirib, issiqxona gazlari chiqindisini kamaytiradi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Germaniya, Xitoy, Daniya kabi davlatlarda yashil iqtisodiyot siyosati iqtisodiy o'sishni sekinlashtirmasdan, aksincha, innovatsion o'sishni rag'batlantirgan. O'zbekiston sharoitida quyosh energiyasi, shamol resurslari va energiya tejoychi texnologiyalar muhim salohiyatga ega. Shu bilan birga, muvofiqlashtirilgan siyosat, moliyaviy mexanizmlar va ilmiy salohiyat zarur. Yashil iqtisodiyot inson farovonligi va ijtimoiy tenglikni yaxshilash, shu bilan birga ekologik xavf va ekologik tanqislikni sezilarli darajada kamaytirishga qaratilgan iqtisodiy tizim sifatida belgilanadi. Ushbu model ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy tizimlarning o'zaro bog'liqligini tan oladi va ularning barchasi bir-biriga bog'liq va shu tarzda boshqarilishi kerakligini tushunadi. Yashil iqtisodiyotning asosiy ustunlaridan biri quyosh, shamol va gidroenergetika kabi qayta tiklanadigan energiya manbalarini ilgari surishdir. Toza energiya texnologiyalariga sarmoya kiritib, mamlakatlar qazib olinadigan yoqilg'iga bo'lgan ishonchni kamaytirishi, issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirishi va iqlim o'zgarishi oqibatlarini yumshatishi mumkin. Bu nafaqat atrof-muhitga foyda keltiradi, balki yangi ish o'rinlarini yaratadi va iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Qayta tiklanadigan energiya manbalariga o'tishdan tashqari, yashil iqtisodiyot barqaror qishloq xo'jaligi va resurslarni boshqarish muhimligini ta'kidlaydi. Organik dehqonchilik amaliyotini amalga oshirish, chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlashni rag'batlantirish orqali jamoalar uglerod izlarini minimallashtirishi va kelajak avlodlar uchun tabiiy resurslarni saqlab qolishlari mumkin. Bu nafaqat atrof-muhitga foyda keltiradi, balki oziq-ovqat xavfsizligini oshiradi, aholi salomatligini yaxshilaydi va jamiyatning barqarorligini oshiradi.

**Tadqiqot metodologiyasi** Tadqiqotning nazariy va uslubiy asoslarini mahalliy va horijiy olimlarning "Yashil iqtisodiyot" va qayta tiklanuvchi energiya resurslariga bag'ishlangan ilmiy izlanishlari natijalari, Xalqaro energetika agentligi (IEA) tadqiqotlari va ushbu sohada qabul qilingan Prezident qarorlari va hukumat dasturlari asos bo'ldi. Tadqiqot jarayonida qayta tiklanadigan energiya sarfini tahlil qilishda induksiya va deduksiya usullari, tizimli tahlil, turli xalqaro va nodavlat tashkilotlar metodologiyasini qiyosiy tahlil qilish, jadval va grafikalar ishlatilgan. **Tahlil va natijalar** "Yashil iqtisodiyot" tushunchasi birinchi marta 1989-yilda ilmiy tadqiqotlarda qo'llanilgan. Yashil iqtisodiyot bu iqtisodiy tizim bo'lib, uning asosiy maqsadi sayyoramizning ekologiyasi va uni saqlab qolish bilan birga iqtisodiyotning barcha sohalarini rivojlantirishga qaratilgan. Yashil iqtisodiyot – inson hayoti va sog'ligi uchun zarur bo'lgan resurslarni, atrof muhit va ekologiyani bir butun holda saqlab qolib ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarini bilan bog'liq iqtisodiyotni





yanada rivojlantirishni amalga oshirishga asoslangan iqtisodiy faoliyatning yangi yoʻnalishi tushuniladi. Baʼzi manbalarda, "yashil iqtisodiyot" yaxshilash uchun yordam iqtisodiyotning yangi tarmoqlari sifatida mamlakat tadqiqot tabiati boʻladi..

Yashil iqtisodiyot - bu ekologik barqarorlikni taʼminlash bilan birga iqtisodiy oʻsishni qoʻllab - quvvatlashga qaratilgan iqtisodiy model hisoblanadi. Barqaror iqtisodiy oʻsishni taʼminlash va iqtisodiyotning rivojlanish darajasi koʻp jihatdan energiya resurslari zahiralari bogʻliq. Dunyoda aniqlangan tabiiy energiya manbalari zahirasi energiya isteʼmolining hozirgi darajasni saqlab qolsagina, keyingi 54 yil davomida energiyaga boʻlgan ehtiyojni qondirish imkonini beradi. Iqtisodiy rivojlanish esa energiyaga boʻlgan ehtiyojning ortishi va energiya tanqisligi muammosi xavfini yanada kuchaytiradi. AQSH Energiya department mutaxassislari hisob-kitoblariga koʻra, dunyo energiya isteʼmoli 2012 yil da 13,8 mlrd. t.n.e. teng boʻlgan ushbu koʻrsatkich 2040 yilga qadar yiliga oʻrtacha 1.4 % ga oʻsib, 20,5 mlrd. t.n.e. ga tenglashadi. Har bir davlat oʻzining geografik imkoniyatlari va tabiiy resurslarini hisobga olgan holda yashil energetika va yashil iqtisodiyotga oid strategiyalar ishlab chiqishi kerak. Ushbu sohalardagi ilmiy tadqiqotlarga sarmoya kiritish, yangi texnologiyalarni rivojlantirish va ishlab chiqarilishini ragʻbatlantirgan holda qoʻllab-quvvatlashi darkor. Yashil energetika loyihalariga investitsiyalarni jalb qilish maqsadida davlat xususiy sheriklik modellarini keng qoʻllash xalqaro tashkilotlar, xususan, Xalqaro Energetika Agentligi (IEA) Xalqaro Quyosh Alyansi (ISA) va BMTning barqaror rivojlanish dasturlari doirasida yaqin hamkorlik qilish.rivojlanayotgan mamlakatlarga oʻtish davrida texnik va moliyaviy yordam koʻrsatish, shuningdek, qayta tiklanadigan energiya manbalarining ahamiyatligini mamlakat aholisiga tushuntirish, ularni yashil texnologiyalardan foydalanishga yoʻnaltirish lozim. Shu oʻrinda aytib oʻtish joizki, yashil energetika barqaror iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan hisoblanadi. U nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish balki energiya xafsizligini taʼminlash va ijtimoiy rivojlanishni qoʻllab-quvvatlash orqali barqaror kelajakni taʼminlashda muhim ahamiyatga egadir. Birlashgan Millatlar Tashkilotining atrof muhit boʻyicha dasturi yashil iqtisodiyotni inson farovonligini yaxshilashi bilan birga ekologik xavfsizlikni va ekologik resurslarni tanqisligini sezilarli darajada kamaytiradigan mexanizmi taʼriflash mumkin. Yashil moliyani tuzishimizdan maqsad kuchli ifloslanishni oldini olish va korxonalar nafaqat ishlab chiqarish rivojlantirish usullarini ishlab chiqish va yangi talablarni qoʻyish va sanoatda transformatsiya qilish modernizatsiyalashni ragʻbatlantirish balki yashil loyihalarni va yashil texnologiyalarni rivojlantirishni ragʻbatlantirish iqtisodiyotni va atrof-muhitni birgalikda yaxshilash imkonini berish ham mumkin. Global iqlim oʻzgarishi oʻrtacha harorat koʻrsatkichining gʻayritabiiy





o'sishga olib kelishi. boshqa tomondan esa dunyo aholisining ko'payishi va shu bilan birga ehtiyojlarning ham ko'payishini ko'rishimiz mumkin va ehtiyojlarning xilma xilligi iste'mol jarayonini o'zgarishi va isrofgarchilikni ko'payishiga olib keladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 -2030 yillarda O'zbekiston Respublikasining "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'ridagi"gi qarori qabul qilindi. Mazkur qarorga ko'ra iqtisodiyotning energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni rivojlantirish, iqlim o'zgarishi oqibatlariga moslashish va tabiiy resurslarini oqilona iste'mol qilish ustuvor yo'nalishlari etib belgilanadi. Ushbu beldilangan maqsadli indikatorlarga texnologiyalarni modernizatsiya qilish va moliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish orqali erishiladi. Shuningdek, 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi o'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida "yashil" iqtisodiyotga o'tish islohoti doirasida "yashil" va inklyuziv iqtisodiy o'sishni ta'minlash borasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish hamda iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida resurslarni tejashni yanada kengaytirish masalalari belgilab olingan. Yashil iqtisodiyotning asosiy tamoyillaridan biri past uglerodli va resurslarni tejaydigan sanoatga o'tishdir.

**Xulosa:** Yashil iqtisodiyot va energetik inqilob barqaror rivojlanishga erishishning ajralmas omillaridir. Bu yo'nalishda samarali natijalarga erishish uchun: Yashil texnologiyalarni keng joriy etish; Qayta tiklanuvchi energiya sohasiga sarmoyalarni oshirish; Ekologik ta'lim va madaniyatni rivojlantirish; Qonunchilikni takomillashtirish lozim. O'zbekiston sharoitida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish strategik ustuvorlik hisoblanib, u ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Yashil iqtisodiyotga o'tish nafaqat ekologik talab, balki hamma uchun yanada mustahkam, adolatli va farovon kelajakni qurish yo'lidagi zarur qadamdir. Barqaror amaliyotlarni qo'llash, yashil texnologiyalarga sarmoya kiritish va hukumatlar, biznes va hamjamiyat o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish orqali biz iqtisodiy o'sish atrof-muhitni muhofaza qilish shuningdek yashil iqtisodiyot hamma uchun yanada barqaror va adolatli kelajak sari o'zgaruvchan yo'lni taklif etadi. Atrof-muhitni muhofaza qilish, ijtimoiy inklyuzivlik va iqtisodiy barqarorlik tamoyillarini qabul qilish orqali mamlakatlar Yerning ekologik chegaralarida gullab-yashnashi mumkin bo'lgan barqaror va farovon jamiyatlarni qurishlari mumkin. 21-asr muammolarini hal qilar ekanmiz, yashil iqtisodiyot hozirgi va kelajak avlodlar farovonligini birinchi o'ringa qo'yadigan barqaror rivojlanish uchun yo'l xaritasini taqdim etadi.





**Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Mirzakulova.R .Яшил молия ва барқарор инвестиция стратегиялари: Замонавий ёндашувлар ва истикболларMANAGMENT , MARKETING AND FINANCE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 2 ISSUE 3
2. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Atrof-muhit bo'yicha dasturi. (2011). Yashil iqtisodiyot sari: Barqaror rivojlanish va qashshoqlikka barham berish yo'llari. . Jahon banki. (2020). Yashil iqtisodiyot: o'sishning yangi yo'llari.
3. Barqaror rivojlanish xalqaro instituti. (2018). Yashil iqtisodiyot bo'yicha qo'llanma
4. Yevropa Komissiyasi. (2021). Yevropa Ittifoqida yashil iqtisodiyot tashabbuslari.
5. Global ekologik strategiyalar instituti. (2017). Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda yashil iqtisodiyotning roli.
6. Xalqaro mehnat tashkiloti. (2020). Barqaror rivojlanish uchun yashil ish o'rinlari.
8. 21-asr uchun qayta tiklanadigan energiya siyosati tarmog'i. (2021). Qayta tiklanadigan energiya manbalarining 2021 yilgi Global holati hisoboti.al mach

